

Arviointikertomus 2021

Kemin kaupunki

Sisällysluettelo

1	PUHEENJOHTAJAN PUHEENVUORO	2
2	TIIVISTELMÄ	4
3	TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTI- JA TARKASTUSTOIMINTA	5
3.1	Tarkastuslautakunnan havainnot	6
3.1.1	Kaupunginhallitus ja -valtuusto	7
3.1.2	Elinvoimalautakunta (Tekninen lautakunta, kaavoitus- ja tonttiasiat & ympäristöjaosto)	10
3.1.3	Hyvinvointilautakunta (Koulutuslautakunta ja kulttuurilautakunta)	11
3.1.4	Perusturvalautakunta (Sosiaali- ja terveyslautakunta)	14
3.1.5	Ympäristölautakunta (Tekninen lautakunta)	16
3.2	Tarkastustoiminta	17
3.3	Sidonnaisuusilmoitusten ilmoittamisvelvollisuuden valvonta	17
4	VUODEN 2020 ARVIOINTIKERTOMUKSEN KESKEISTEN HAVAINTOJEN JÄLKISEURANTA	18
5	KEMI -KONSERNIN TALOUDELLISEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA KUNTATALOUDEN NÄKYMÄT	21
5.1	Konserniseuranta vuonna 2021	21
5.2	Kemin kaupungin taloudellisen tuloksen muodostuminen vuonna 2021	21
5.3	Alijäämäisen tilinpäätöksen vaikutukset kunnan toimintaan	22
5.4	Kemin kaupungin ohjaus- ja johtamisjärjestelmä	23
5.5	Kemin kaupunkistrategia	24
5.6	Kuntatalouden näkymät koko valtakunnan tasolla	25
5.7	Alijäämäisen tilinpäätöksen vaikutukset kunnan toimintaan	26
6	ARVIOINTITOIMINTA	27
7	TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINNIN TYÖOHJELMAN MUKAISTEN KUULEMISTEN HAVAINNOT	28
7.1	Kaupunkikonsernin valvonta ja riskien hallinta: Kaupunkitarkastaja Atte Karjalainen	28
7.2	Talouden seuranta ja talouden tasapainottamisohjelman eteneminen: Kaupunginjohtaja Matti Ruotsalainen & talousjohtaja Katri Heberg	29
7.3	Ulkoinen viestintä ja kuntalaisten osallistaminen: Jukka Vilén	30
7.4	Esihenkilötyö: Henkilöstöpäällikkö Jani Koskela, perusturvajohtaja Liisa Niiranen & hyvinvointijohtaja Kaisa Rauvala	30
7.5	Esihenkilötyö: Pääluottamusmiehet JHL Antti Jänesar, Tehy Aila Mäki, Super Tiina Lamminen	32
7.6	Esihenkilötyö ja perehdytys: Palveluesimies Niina Lukkarila, Varhaiskasvatuspäällikkö Johanna Maunu & päiväkodinjohtaja Jutta Fräki	32
7.7	Kuntalaisten osallistaminen: Hytekoordinaattori Janne Jylkkä & nuorisovaltuuston, vammais- ja vanhusneuvoston edustajat	32
8	KESKEISIMMÄT HAVAINNOT	33
9	TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE	35

1 PUHEENJOHTAJAN PUHEENVUORO

Kuluneiden parin vuoden aikana moni päättäjäkin on maininnut puheissaan adjektiivin poikkeuksellinen. Vuonna 2021 Kemissä jatkui maailmanlaajuinen koronapandemia sen tuomine uusine toimintatapoinen, joita määrittivät sekä valtakunnalliset ohjeistukset mutta myös Länsi-Pohjan oman alueen koronarajoitukset. Korona vaikutti vahvasti myös alueemme yritysten toimintaan.

Vuodet eivät olleet pelkästään tuulisia vaan valtavirran mukaisesti myös poikkeuksellisia.

Tehdaskaupunki Kemi sai alkuvuodesta 2021 vahvistuksen Metsä Fibren biotuotetehtaan investointipäätöksestä. Ilo ei kestänyt kauaa. Toisella puolella kaupunkikuvaa värittävä Stora Enson Veitsiluodon tehtailta nousi synkkä savu tehtaan lakkauttamispäätöksen myötä. Ensimmäisenä nousi huoli sadoista työntekijöistä, joiden työura oli usein kulkenut tehtaalle omien vanhempien jalanjalkien perässä. Miten kaupunki voisi olla turvaamassa heidän tulevaisuuttaan ja miten minimoitaisiin mahdollinen perheiden poismuutto kaupungista?

Tuuli oli jälleen Kemissä vastainen.

Nopeasti alueen kunnat ja viranomaistahot reagoivat ja pian oli käynnissä äkillisen rakennemuutoksen toimintasuunnitelma. ÄRM-koordinaatiohanke case Veitsiluoto aloitti marraskuussa 2021. Toivo paremmasta tulevaisuudesta, vuosi tehtaan lakkautuspäätöksestä, nostaa hiljalleen uutta orasta routaisesta maasta.

Viime vuosi oli poikkeuksellinen myös käytyjen kuntavaalien osalta. Historialliseksi ne teki vaalipäivän siirto huhtikuulta kesäkuulle. Kemissä historiaa tehtiin myös tuloksellisesti, kun Vasemmistoliitto menetti ykkösaseman.

Tarkastuslautakunta aloitti toimintansa kesken vuotta elokuun alussa ja samaan aikaan aloittivat myös lautakunnat uuden organisaatiomallin mukaisesti. Tätä arviointikertomusta tehdessä olemme tehneet työnjakoa lautakunnan jäsenten välillä niin, ettei arvioinnin kohteena ole sellainen lautakunta, jossa on ollut jäsenenä kevätkaudella 2021.

Tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu kuntalaki 121§ mukaan mm. arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää. Hiljalleen on kemiläinen tuuli muuttumassa viimaksi. Positiivinen tehdashanke on aiheuttanut myös valtavan investointihaasteen kaupungille sekä konserniyhtiöistä Kemin Satama Oy:lle.

Tuuli tuntuu aiheuttavan kaupungintalon edustalla jo pyörteitä.

Tarkastuslautakunnan arviointikohteisiksi valikoitu "Kemin kaupungin esimiestyö ja perehdyttäminen" sekä "Kuntalaisten osallistaminen ja ulkoinen viestintä". Myös tarkastuslautakunta sai itse nopean

perehdytyksen, nopean koulutuksen ja toimeen ryhdyttiin. Haluankin kiittää koko tarkastuslautakuntaa, miten hienosti otimme yhdessä tämän haasteen vastaan.

Tarkastuslautakunta halusi osallistuttaa myös kemiläisiä lapsia ja pyysimmekin apua tämän arviointikertomuksen kuvitukseen. Saimme ihania taideteoksia ajatuksella "Minun Kemini". Toivottavasti nämä mainiot kuvat motivoivat teitä lukemaan arviointikertomuksemme loppuun asti ja kuten kuvista näemme, lapsissa on aina se toivo paremmasta tulevaisuudesta.

Saapukoon myötätuuli vihdoinkin myös Kemiin!

Sari Ekorre

2 TIIVISTELMÄ

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko Kemin valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet, ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkastuslautakunnan arviointi perustuu lakisääteiseen valtuustokauden kattavaan arviointisuunnitelmaan ja vuosittain laadittavaan työohjelmaan. Arviointikertomus sisältää tarkastuslautakunnan vuoden 2021 arvioinnin tulokset.

TARKASTUSLAUTAKUNTA OSANA KUNNAN OHJAUSJÄRJESTELMÄÄ

Kuntastrategia:

Valtuusto hyväksyy kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden pitkän tähtäimen tavoitteet.

Talousarvio- ja suunnitelma toteuttaa kuntastrategiaa:

Valtuusto hyväksyy kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet talousarviovuodelle ja suunnitelmakaudelle.

Tilinpäätös:

Kunnanhallitus antaa toimintakertomuksessa selvityksen valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisesta. Tilintarkastuksen jälkeen valtuusto vahvistaa tilinpäätöksen ja myöntää vastuuvapauden.

Arviointikertomus: Tarkastuslautakunnan arvio, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Kaupunginhallituksen lausunto: Kaupunginhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt arviointikertomuksen johdosta.

3 TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTI- JA TARKASTUSTOIMINTA

Tarkastuslautakunta on kaupunginvaltuuston asettama lakisääteinen lautakunta, jonka tehtävistä on määrätty kuntain 121 §:ssä. Sekä tarkastuslautakunnan puheenjohtajan että varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.

Tarkastuslautakunta antaa vuosittain kaupunginvaltuustolle arviointikertomuksen siitä, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kaupungissa ja kaupunkikonsernissa toteutuneet.

Lisäksi tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota toiminnan, toimintatapojen ja palvelujen järjestämisen tarkoituksenmukaisuuteen. Samassa yhteydessä tarkastuslautakunta arvioi talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman ja mahdollisen toimenpideohjelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.

Kemin kaupungin nykyinen valtuusto ja tarkastuslautakunta aloittivat toimintansa 1.8.2021.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano 1.8.2021 alkaen:

Varsinainen jäsen	Varajäsen
Sari Ekorre, puheenjohtaja	Sisko Korrensalo
Mikko Anttila, varapuheenjohtaja	Jami Kinnunen
Milla Hietala	Janne Saarijärvi
Kimmo Peltonen	Petri Ronkainen
Essi Rytilahti	Mika Hannuksela
Mauri Jaakkonen	Tanja Nordlund
Heidi Anttila	Pasi Heikkinen
Sari Eilittä	Tiina Loukola
Petri Kittilä	Aki Pyykkö
Merja Heikka	Anne-Mari Salin

Työkaudella 2021–2022 tarkastuslautakunnan esittelijöinä ovat toimineet lautakunnan puheenjohtaja sekä kaupunginlakimies Eerika Pekkala. Lautakunnan sihteerinä on toiminut hallintosihteeri Sanna Kotajärvi. Tarkastuslautakunnan esittelijäksi valittiin 25.5.2022 kaupunkitarkastaja Atte Karjalainen ja sihteeriksi hallintosihteeri Anutiina Tervonen-Aho.

Arviointityötänsä varten tarkastuslautakunta kerää tietoaineistoa kaupungin johdon, viranhaltijoiden ja muiden asiantuntijoiden kuulemisista. Arviointityön tulokset kootaan vuosittain tehtävään arviointikertomukseen, joka käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Käsitelyn jälkeen kaupunginhallitus pyytää vastauksia arviointikertomuksen kannanottoihin ja ne käsitellään syksyisin valtuustossa. Vuoden 2021 arviointityön pohjana ovat talousarvio ja –suunnitelma 2019–2022 sekä hyväksytyt käyttösunnitelmat, hyvinvointikertomus/-suunnitelma sekä vuoden 2021 tilinpäätös ja kaupunkistrategia.

3.1 Tarkastuslautakunnan havainnot

Tarkastuslautakunnan yhtenä tehtävänä on seurata kunnan toimielinten ja johtavien viranhaltijoiden toimintaa. Lautakunta sopii keskinäisellä työnjaolla eri toimielinten hallinnon seuraamisesta sekä kerää tietoja palvelutoiminnan toimivuudesta ja tavoitteiden toteutumisen tilanteesta. Salassa pidettävän aineiston käytettäväksi saamisesta lautakunta päättää erikseen.

Kemin kaupungin organisaatiomuutos astui voimaan 1.8.2021 ja tämän myötä myös lautakuntarakenne muuttui.

Tarkastuslautakunnan jäsenten hallinnon seurantavastuut ovat seuraavat (suluissa ennen 1.8.2021 seurattavat kohteet):

Toimielin	Jäsen
Kaupunginhallitus ja -valtuusto	Sari Ekorre ja kaikki jäsenet
Elinvoimalautakunta (Tekninen lautakunta, kaavoitus- ja tonttiasiat & ympäristöjaosto)	Milla Hietala ja Mauri Jaakkonen
Hyvinvointilautakunta (Koulutuslautakunta ja kulttuurilautakunta)	Heidi Anttila (kulttuurilautakunta) ja Petri Kittilä (koulutuslautakunta)
Perusturvalautakunta	Mikko Anttila ja Sari Eilittä
Ympäristölautakunta	Merja Heikka, Kimmo Peltonen ja Essi Ryttilähti

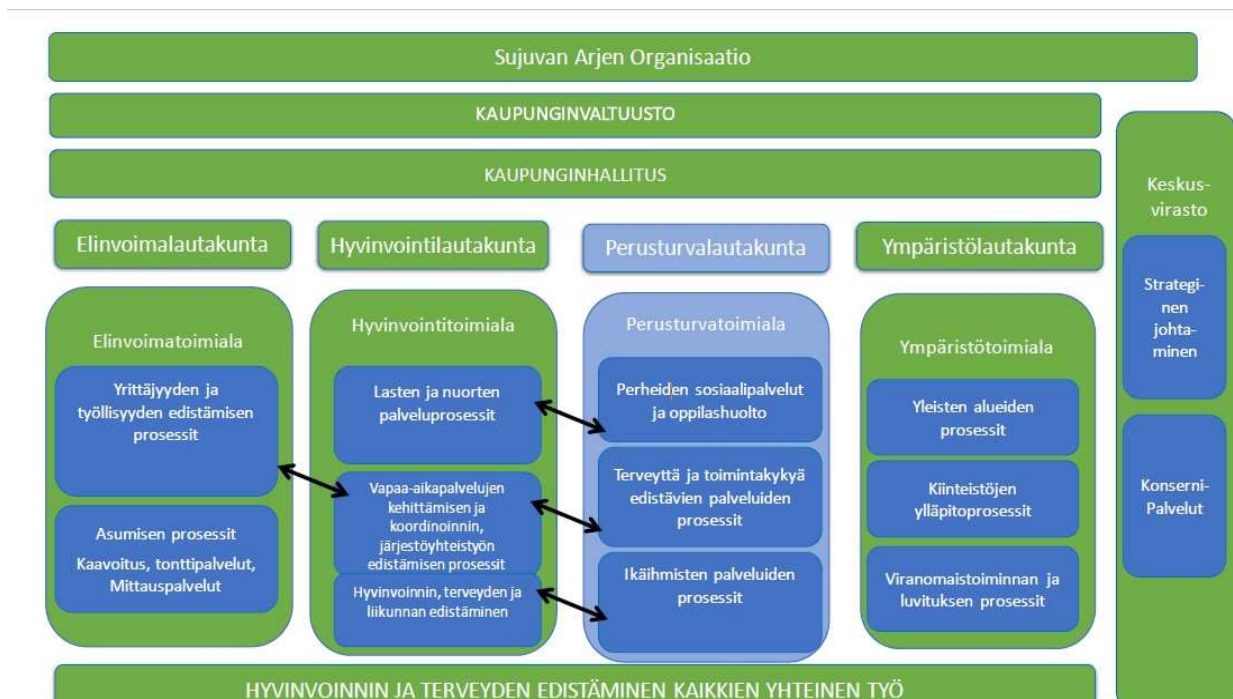
3.1.1 Kaupunginhallitus ja -valtuusto

Vuonna 2021 käytyjen kuntavaalien vuoksi, kaupunginvaltuuston ja -hallituksen toimintakausi jaetaan tässä arviointikertomuksessa kahteen kauteen, mutta arvioidaan yhtenä toimintakautena.

Kevään 2021 yksi tärkeimmistä toimenpiteistä kaupungin hallinnossa oli toteuttaa organisaatio- ja rakenneuudistus. Muutoksen taustalla oli valmistautuminen kaupungin vastuulle jäävien palveluiden uudelleenorganisointiin, kun mahdollinen uusi maakuntamalli aloittaisi toimintansa. Kaupunginhallitus toteutti valtuuston päätöksen mukaisesti uuden Kemian kaupungin organisaatiomallin. Kaupunginvaltuusto otti huomioon päätöksessään Lapin hyvinvointialueelle siirtyvät sosiaali- ja terveyspalvelut, jotka ovat täten perusturvalautakunnan alaisuudessa 2023 alkuun asti.

Siirtyneiden kuntavaalien vuoksi myös uusi organisaatiomalli aloitti toimintansa uuden valtuustokauden alussa. Talousarvio 2022 valmistettiin uuden organisaatiomallin mukaisesti.

Tarkastuslautakunta mainitsee, että organisaatio- ja rakennemuutos toteutettiin valtuustossa päätetyn mallin mukaisesti ja muutoksen suunnitteluvaiheessa työryhmä kuuli asianmukaisesti kaupungin esihenkilöitä.

Kuva: Kemian kaupungin sujuvan arjen organisaatio

Kemin kaupungin työterveys- ja turvallisuuspolitiikka on osa Kemin kaupungin ympäristö- sekä työterveys- ja työturvallisuusjärjestelmää. Laatustandardi ISO45001 on toimintojen kehittämisen perustana ja tämän standardin ja johtamismallin tavoitteena on parantaa työntekijöiden terveyttä ja turvallisuutta, vähentää työpaikoilla esiintyviä riskejä sekä luoda terveellisempiä ja turvallisempia työolosuhteita. Tavoitteena on myös toteuttaa Kemin kaupunkistrategian ihmisläheisyys - ja vastuullisuusarvoja sekä strategiassa mainittuja päämääriä *Hyvinvoivat asukkaat ja Sujuva arki*.

Yhtenä tarkastuslautakunnan arvioinnin kohteena oli ulkoinen viestintä ja kuntalaisten osallistaminen. Kemin kaupungissa on jo useamman vuoden ollut käytössä osallistava budjetointi. Tavoitteena on saada kuntalaiset mukaan kehittämään kaupunkiaan avoimen keskustelun ja yhteistyön avulla. Vuonna 2021 kuntalaisilta tuli yhteensä 44 ideaa ja näiden ideoiden joukosta valikoitui kuntoilulaitteiden hankinta Mansikkanoalle sekä uimarannan kunnostaminen. Kaikki ideat lähetettiin toimialojen tietoon mahdollisesti myöhemmin toteutettavaksi.

Kaupunginhallitus ja lautakunnat käsitelivät keväällä 2021 kaupunkipalvelututkimuksen tuloksia vuodelta 2020. Tuloksissa todettiin, että Kemin kaupungin strategisten päämäärien osalta merkittävää kehitystä oli erityisesti Vetovoimainen kaupunki -päämäärän osalta. Hyvinvoivat asukkaat -päämäärän osalta vuonna 2020 paras kehitys oli Kemissä. Huonoimmin Kemi pärjäsi verrokkikuntiin verrattuna erityisesti nuorille tarjottavissa harrastustoiminnoissa sekä lii-

kuntatilojen tarjoamisessa. Sujuva arki -päämäärän osalta mainittavaa on erityisesti vanhusten ja vammaisten asumis- ja laitospalvelut, vammaispalvelut ja sosiaalityö, joissa Kemillä oli sekä paras kehitys mutta Kemi oli näissä myös tutkimuksen paras. Huomioitavaa on myös Kemin heikko menestys liikkumisen esteettömyydessä sekä turvallisuuden kokemisella.

Kemin kaupunki on vuonna 2017 ulkoistanut valtuuston päätöksellä terveyskeskuksen lääkärin ja sairaanhoitajan vastaanottopalvelut, kuntoutuksen ja suun terveydenhuollon palvelut Mehiläinen Länsi-Pohja Oy:lle. Sopimuksen mukaisesti Mehiläinen Länsi-Pohja Oy lupaa ja sitoutuu tuottamaan palvelut voimassa olevien lakien ja asetusten mukaisesti. Vuonna 2021 kaupunginhallitus on käsitellyt aluehallintoviraston huomautuksia, että Kemin kaupunki on laiminlyönyt veloitteensa perusterveydenhuollon hoitoon pääsystä. Lisäksi aluehallintovirasto on harkinnut kansanterveyslain 44§:n 1 ja 2 momentissa säädetyn

hallinnollisen ohjauksen antamisesta Kemin kaupunginhallitukselle suun terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä lain mukaisesti myös valmiuslain säännösten ollessa käytössä.

Uusi valtuustokausi aloitti toimintansa 1.8 2021 puheenjohtajanaan Reijo Viitala. Samalla myös uusi kaupunginhallitus kokoontui uuden puheenjohtajan Pekka Tiitisen johdolla ensimmäisen kerran 16.8 2021. Kaupunginhallitus on seurannut myös uuden hallituksen aikana kaupungin talouden tilannetta kokouksissaan talousjohtajan tilannekatsauksissa sekä kuukausittaisen laskennallisen tilinpäätösennusteen mukaisesti. Kaupunginhallitus on seurannut aktiivisesti myös kaupunginkassan muutoksia. Vuonna 2020 tilinpäätöstä paransi valtion antamat koronakorvaukset sekä muut saadut kertaluonteiset tuloerät. Käyttötalouden alijäämä oli ennen vuotta 2020 kasvanut jo reiluun 10 miljoonaan euroon ja lainakanta nousi yli 100 miljoonan. Kaupunginhallitus joutui tilanteessa, missä on sekä huomattavia kaupungin vastuulle kohdistuvia investointipaineita Metsä-Fibren biotuotetehtaan myötä mutta myös vuoden 2021 alasajetun Stora Enson Veitsiluodon tehtaan lakkauttamisesta johtuvia verotulojen menetyksiä, kohtaamaan suuria haasteita talouden tasapainottamisessa.

Tarkastuslautakunnan havainnot: *Tarkastuslautakunta toteaa, että Kemin kaupunki työnantajana on sitoutunut täten sekä työturvallisuuden ja –terveyden sekä työhyvinvoinnin kehittämiseen. Kemin kaupunki on ensimmäisenä kaupunkina Suomessa saanut ISO45001:2018 Työterveys- ja työturvallisuussertifikaatin. Tarkastuslautakunta pitää tätä pitkäjänteisen työn merkinä ja haluaakin kiittää kaikkia työhön osallistuneita työntekijöitä. Ohjatkoon standardi jatkossakin turvallisempaan työyhteisöön kaikissa Kemin kaupungin työpisteissä.*

Osallistava budjetointi on oiva mahdollisuus kuntalaisille tuoda esille heille tärkeitä investointikohteita. Täten kaupunginhallitus on myös osallistanut kuntalaisia kaupungin kehittämiseen.

Tarkastuslautakunta painottaa kaupunkipalvelututkimuksen tuovan esille huomioita, miten kuntalaiset kokevat kaupungin tarjoamat palvelut. Tutkimuksen tuloksissa esille nousseet seuraavat ongelmakohdat toivotaan toimielimien jatkossa huomioivan toimintaa suunniteltaessa.

Tarkastuslautakunta mainitsee, että kaupunginhallitus ja sosiaali- ja terveyslautakunta ovat ryhtyneet toimenpiteisiin jo aikaisemminkin todettujen puutteiden korjaamiseksi perustamalla Mehiläinen Länsi-Pohja Oy:n palvelutuotannolle seurantaryhmän.

Tarkastuslautakunta esittää huolen Mehiläinen Länsi-Pohja Oy:n Kemin kaupungille tuottamien palveluiden toteutumisesta tilaajan, eli Kemin kaupungin, kanssa laaditun sopimuksen mukaisesti. Lisäksi tarkastuslautakunta toivoo tarkempaa tilastointia myös talouden kannalta sopimuksen osalta. Kustannusten seuranta on päättäjille annettujen tietojen perusteella mahdotonta.

3.1.2 Elinvoimalautakunta (Tekninen lautakunta, kaavoitus- ja tonttiasiat & ympäristöjaosto)

Keväällä 2021 tekninen lautakunta kokoontui 5 kertaa ja ympäristöjaosto 6 kertaa. Syyskaudella 2021 elinvoimalautakunta kokoontui kolme kertaa.

Elinvoimalautakunta on hoitanut pääosin asioita hyvin. Kilpailutuksien päätöksissä on otettu huomioon eettiset ja ekologiset seikat muun muassa laatu. Asemakaavamuutoksissa on huomioitu vaikutukset ympäristöön ja asukkaisiin. Suunnittelu on ollut siis hyvää.

Metsä Fibre Oy:n tehdashanke on myös työllistänyt erittäin paljon hallinnon virkahenkilöstöä.

Haasteita kaupungin elinvoiman toimialalle on aiheuttanut Stora Enson Veitsiluodon paperitehtaan lopettaminen ja töitten loppuminen. Vaikutusalueelle on perustettu Äkillisen rakennemuutoksen hanke, jossa pyritään saamaan irtisanotuille uusia polkuja työelämään. Hanke on edennyt hyvin, vaikka tekemistä löytyy vielä.

Täikönpuistoon tehty Jopen skeittiparkki on onnistuneesti tuonut lisää viihtyvyyttä asukkaitten ja varsinkin nuorten osalta.

Kuntalaisten osallistamisessa on parantamisen varaa. Tiedottaminen on vanhanaikaista ja yksipuolista. Kaikkia kuntalaisia ei saa perinteisellä medially saavutettua. Nykyaikaiseen ja monipuoliseen tiedottamiseen tulisi panostaa enemmän huomioiden eri ikäryhmät. Kemin kaupungin sivuja ja somea voisi hyödyntää enemmän, jotta esimerkiksi nuorillekin saataisiin tieto perille. Lehti- ja radiotiedottaminen tulisi myös säilyä, jotta myös henkilöt, jotka eivät internettiä käytä saisivat myös ajantasaista tiedotusta kaupungin asioista.

Kaupungin ja yritysten yhteistyö on toiminut hyvin. Yhteistyö on tukenut erityisesti kaupunkistrategian *Vetovoimainen kaupunki* -päämäärää. Korona on ymmärrettävästi hankaloittanut kasvokkain kohtaamisia.

Teknisen lautakunnan toiminta on ollut ajantasaista ja toiminut hyvin kaavoitusasioissa.

Elinvoimalautakunnan toimintastrategia esitys on mielestämme osuva, kun on työtä tarjolla, saadaan asukkaat pysymään. Varsinkin Veitsiluodon lopetuksen seurauksena on hyvä keskittyä työllistymisen edistämiseen. Toimintasuunnitelmassa ilmenee hyvin aikataulut, toimenpiteet ja mittarit toiminnan arvioimiseen.

Tarkastuslautakunnan havainnot:

Tarkastuslautakunta haluaa kiittää erityisesti äkillisen rakennemuutoksen kanssa työskennelleitä nopeasta reagoinnista ja tuloksellisesta yhteistyöstä alueen muiden kuntien ja toimijoiden kanssa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että toimivan ja kaikki kuntalaiset hyvin tavoitettava tiedottaminen on haastavaa. Se on myös poikkihallinnollista ja tukee onnistuessaan kaikkia osapuolia.

Esteettömyys ja saavutettavuus liittyvät vahvasti myös elinvoimalautakunnan alaisuuteen. Tarkastuslautakunta toivoo investointisuunnitelmaa tehtäessä arvioitavan erityisesti kaupunkistrategian Sujuva arki -päämäärä huomioiden.

3.1.3 Hyvinvointilautakunta (Koulutuslautakunta ja kulttuurilautakunta)

Vuoden 2021 loppupuolen aikana hyvinvointilautakuntana aloittanut toimielin toimi alkuvuodesta kahtena eri lautakuntana, Kulttuuri- ja koulutuslautakuntana. Kevään 2021 aikana koulutuslautakunta kokoontui neljä (4) kertaa, kulttuurilautakunta neljä (4) kertaa ja syksyn 2021 aikana hyvinvointilautakunta kuusi (6) kertaa.

Koulutuslautakunta on seurannut ja toteuttanut omalta osaltaan olosuhteisiin nähden hyvin Kemian kaupunkistrategia 2030 toimenpideohjelmassa sille suunniteltuja toimenpiteitä. *Vetovoimainen kaupunki päämäärän* osalta todettakoon, että lautakunnan asettamista toteutuneista tavoitteista merkittävin on varmasti uuden hirsirakenteisen päiväkodin valmistuminen ja käyttöönotto loppuvuodesta 2021. Sitä vastoin *Hyvinvoivat asukkaat* strategian päämäärän tavoitteiden saavuttamiselle haasteita toi edelleen COVID-19 pandemian jatkuminen ja lähikontaktien rajoittaminen mm. Kansalaisopetustyössä ja kouluissa.

Sujuva arki strategia päämäärän osalta tärkeimmäksi toimenpiteeksi näyttää nousevan rakenteiden ja palveluverkoston muokkaamisen tarve. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä ja kuntalaisia osallistettiin toimenpiteiden suunnittelun tueksi vuoden 2020 aikana mm. kyselyillä. Kemian kaupungin arvot jalkautettiin varhaiskasvatuksen henkilöstölle kyselyllä 1/2020, jonka pohjalta laadittiin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteiset laatulupaukset jatkuvan parantamisen näkökulmasta. Korona-aikana arjen sujuvoittamiseksi on täytynt löytää uusia tapoja mm. huoltajia kohtaamiseksi. Heitä on kohdattu sekä kasvotusten että lisätty sähköisten kanavien kautta vuoropuhelua. Päiväkotij- ja kouluverkkopäätös tehtiin valtuustossa 12/2020, jonka pohjalta suunnittelua jatketaan. Tältä osin työ on kesken. *Sujuva arki* strategia päämäärän esteettömyys ja saavutettavuus tavoitteen osalta merkittävä asia koulutuslautakunnan toimenpiteissä on Pajarinrannan

päiväkodin rakentaminen ja kalustaminen esteettömyys huomioiden sekä sen seurauksena vanhoista kiinteistöistä luopuminen.

Todettakoon, että nykyinen kaupungin vaikea taloudellinen tilanne huomioon ottaen, koulutuslautakunnan ja myöhemmin hyvinvointilautakunnan päätöksistä osa on ollut varmasti vaikeita ja valitettavia, mutta välttämättömiä ja oikeasuuntaisia oppilasmäärät, talous ja tulevaisuuden tarpeet huomioon ottaen.

Eryteisesti on huomioitavaa, että niin kuin varmasti kaikkien muidenkin lautakuntien kokouksia, niin myös koulutuslautakunnan kokouksia on kevään 2021 aikana hallinnut organisaatiouudistukseen liittyvät asiat. Epävarmuustilanteet organisaatiouudistuksen ja kaupungin taloudellisen tilanteen muodossa vaatii paljon henkilöstöltä ja esihenkilöiltä. Osalle viran- tai toimenhaltijoita ei organisaatiouudistuksen tässä vaiheessa tullut olennaisia muutoksia tehtävien hoitoon ja he jatkavat nykyisten hoitamista. Osalla tehtävänkuva, vastuualue tai nimike muuttuivat ja heitä kuultiin, mikä on työntekijän kannalta tärkeää. Osa tehtävistä on uusia ja niihin pyrittiin löytämään viran- tai toimenhaltija ensisijaisesti sisäisellä siirrolla. Merkittävään rooliin nousi esihenkilöiden valinnat, sekä miten uudistus ja taloustilanne viestitetään henkilöstölle.

Se mikä on huolestuttavaa ja tulee selkeästi esille vuoden 2021 alkupuolen koulutuslautakunnan pöytäkirjoista on, että kouluissa on yhä enemmän oppilaita, jotka voivat huonosti. Erytisen silmiinpistävää on se, että yhä pienemmät oppilaat voivat yhä huonommin ja tarve pienten oppilaiden kuntouttavalle opetukselle on akuutti. Koulutuslautakunnan 15.4.2021 pöytäkirjan 31§ mukaan kuluneen lukuvuoden aikana perusopetuksen rehtoreille on tullut useita yhteydenottoja sekä lasten- ja nuorisopsykiatrian poliklinikalta että perheneuvolasta oppilaista, jotka tarvitsevat tai joille lääkäri on suositellut kuntouttavaa opetusta. Hepolan koulussa toimii tällä hetkellä kaksi kuntouttavan opetuksen ryhmää, ala- ja yläkoulun kuntoluokat. Ryhmiin ohjaututaan kaikista Kemin peruskouluista.

THL:n Kouluterveyskyselyn 2021 tuloksia hyödynnetään koulujen hyvinvointityössä ja yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä sekä kaupungin toiminnan kehittämisessä, esimerkiksi laadittaessa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa ja perhekeskustoiminnan suunnittelussa.

Kulttuurilautakunta on mahdollistanut hyvin alle 18-vuotiaiden ilmaisen liikuntaharrastuksen toteuttamisen. Hyvinvoivat asukkaat strategiapäätämäärän osalta hyvinvointitoimiala on kirjannut toimenpiteekseen hakea hankerahoitusta Harrastamisen Suomen-mallilta. Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Mallissa yhdistyvät lasten ja nuorten kuuleminen harrastustoiveista, olemassa olevien hyvien käytäntöjen ja toimintatapojen koordinoiminen sekä koulun ja harrastustoimijoiden yhteistyö.

HeiaHeia -sovellus on otettu hyvin käytäntöön ja sen toimivuutta on seurattu hyvin. HeiaHeia on moderni tapa tarjota hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluita: esim. hyvinvointisäilyttäjä, -ryhmiä, -valmennuksia ja -kampanjoita. Kemi otti HeiaHeia-tuotteeseen pohjautuvan HYTE-alustan käyttöönsä tarjotakseen kaikille kaupunkilaisille digitaalista hyvinvointipalvelua, ja saavutti arviolta satojen tuhansien eurojen säästöt jo ensimmäisenä vuotena. Palvelun avulla Kemi on pystynyt vaikuttamaan jo yli tuhannen kaupunkilaisen hyvinvointiin sekä suoraan digitaalisesti että eri toimialojen kohderyhmille ammattilaisten kautta. Odottamattomia hyötyjä on saatu myös alustan käytöstä COVID19-tilanteeseen sopeutumisessa. Kemissä palvelua on hyödynnetty mm. Liikunnan opetuksen ja kuntoutuksen sopeuttamisessa vallitsevaan tilanteeseen. HeiaHeia -sovellus oli alun perin käytössä kouluilla ja urheiluseuroilla sekä kuntalaisilla, vuoden 2021 aikana sen käyttöä laajennettiin siten, että se oli käytössä kouluilla sekä Koko Kemi liikkuu - hankkeen apu-työkaluna.

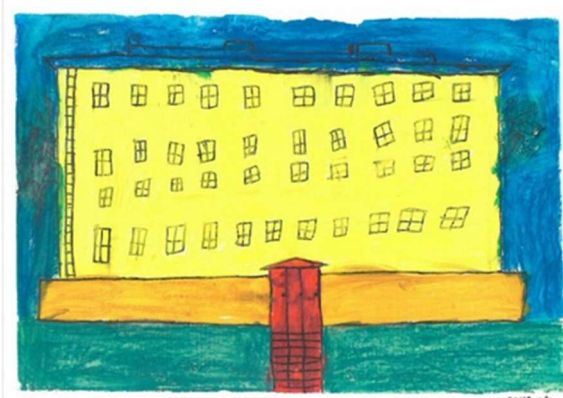
Teatterin ja liikuntaharrastusten tilaongelmiin on tehty hyvät suunnitelmiä, jotka siirtyvät tulevaisuuteen.

Hyvinvointilautakunta on hoitanut kokoukset hyvin. Alkusyksy on mennyt uuden hyvinvointitoimialan ja lautakunnan organisaatiojärjestelyiden päätösten tekemisessä. Käsittelyssä on ollut henkilöstöön ja talouteen liittyviä päätösasioita, eli käytännössä uuden organisaation käynnistämiseen ja järjestäytymiseen liittyviä henkilöstövalintoja ja talousseurantaa. Henkilöstön vaihtuvuutta on ollut erityisesti koulujen rehtoreiden vaihtuvuuden muodossa, mutta selkeästi näkyvämpänä teatterinjohtajan valintaan liittyvät asiat ja vaihtuvuus. Teatterin tilaongelma ja teatteritoiminnan jatkuvuus kunnallisena teatterina on ollut näkyvästi esillä edelleen. Hyvinvointitoimialalla on haettu erilaisia avustuksia hyvin ja niitä on myös saatu. Avustuksia on haettu mm. museotoimeen, kirjastotoimeen ja nuorisotyöhön.

Hyvinvointitoimialan toimialajohtaja ja tulosaluepäälliköt ovat laatineet luonnoksen toimialan toimenpideohjelman kaupunkistrategian toteuttamiseksi. Strategisista päämääristä nostamme esille viestintään liittyvät asiat, koska tarkastuslautakunnan tarkastelun kohteena on mm. viestintä ja osallistaminen. Hyvinvointitoimialan strategiassa mainitaan viestinnästä seuraavaa. Tavoitteena on, että hyvinvointitoimiala viestii toiminnastaan selkeästi, ymmärrettävästi ja ennakoivasti. Jotta tavoitteeseen päästään yhtenäistämällä toimialan markkinointi ja mainonta sekä käyttämällä selkokieltä tiedotteissa. Vastuhenkilöinä ovat vapaa-aikapäällikkö ja tulosalueen henkilöstö. Vapaa-aikapalvelujen yhteinen markkinointisuunnitelma toimii arvioinnin työkaluna ja mittarina.

Elinvoimainen kaupunki päämäärän osalta strategiassa kiinnitti huomiota koulujen ja päiväkotien sertifiointiin mm. ympäristöasioissa. ISO 14001:2015 ympäristösertifikaatti on kaikilla kouluilla ja Kivikon päiväkodilla. Ympäristösertifiointi laajenee päiväkodeille ja tavoitteena on, että vähintään puolet päiväkodeista on

auditoitu vuoden 2022 aikana. Lisäksi ISO 45001 työterveys ja työturvallisuussertifikaatti laajennetaan koskemaan kaikkia kouluja ja kaikki koulut tulee olla auditoitu vuoden 2022 loppuun mennessä. Päiväkoti ja kouluverkotyötä jatketaan sekä pyritään tasaamaan ryhmäkokoja. Lisäksi hyvinvointitoimialan tavoitteena on palvelujentoutantotapojen uudistaminen vastaamaan asukasphojaa. Kaikukortin käyttö on seurattu ja sitä on käytetty/kannustettu käyttämään.

Tarkastuslautakunnan havainnot:

Huolestuttavan korkeat Kemin lastensuojelu- ja sijoitusluvut, sekä psykiatrisessa hoidossa olevien lasten ja nuorten määrät osoittavat, että perusopetukseen on tarve lisätä lukuvuodeksi 2021-2022 kuntouttavan opetuksen resurssia. Tarkastuslautakunta toteaa, että koulutuslautakunta on reagoinut asiaan kiitettävästi ja nopeasti. Koulutuslautakunta päätti perustaa Hepolan koululle kuntouttavan opetuksen ryhmä 1-3 luokan oppilaille lukuvuodeksi 2021-2022.

Ensimmäisenä suomalaisena kuntana Kemi on saanut ISO 45001:2018 työterveys- ja työturvallisuussertifikaatin. Vuonna 2021 sertifioidut kohteet ovat hyvinvointitoimialan Sauvosaaren ja Syväkankaan koulut sekä Kivikon päiväkot.

Hyvinvointitoimiala on toteuttanut hyvin hyvinvointilautakunnan asettamia Kemin kaupunkistrategia 2030 toimenpideohjelmassa sille suunniteltuja toimenpiteitä ja tavoitteita. Talouden osalta tarkastuslautakunta toteaa, että hyvinvointitoimiala on pysynyt hyvin budjetoidussa raamissa ja jopa alittaneen sen jonkin verran. Toisaalta henkilöstön ja esim. esihenkilöiden rekrytointiprosesseissa voisi olla parantamisen varaa.

3.1.4 Perusturvalautakunta (Sosiaali- ja terveyslautakunta)

Kevätkaudella 2021 sosiaali- ja terveyslautakunta on kokoontunut yhteensä 6 kertaa ja syyskaudella 2021 perusturvalautakunta on kokoontunut yhteensä 6 kertaa.

Vuoden 2020 sosiaali- ja terveyslautakunnan viimeisessä kokouksessa todettiin henkilömitoituksen muutoksista seuraavien vuosien aikana. Lautakunta totesi muutosten tulevan voimaan vaiheittain siten, että vuoden 2021 alusta henkilömitoitus on 0,55 ja vuoden 2022 alusta vähintään 0,66 työntekijää asiakasta kohden. Hyvinvointialueiden aloittaessa vuoden 2023 alussa tulee voimaan myös 1.4.2023 täysimääräinen mitoitus; 0,7 työntekijää asiakasta kohden. Kyse on lakisääteisestä vähimmäismitoituksesta.

Sosiaali- ja terveyslautakunta on huomionnut välittömän työn mitoitukseen liittyvät muutokset ja on arvioinut myös välillisen työhön vaadittavien resurssien huomioimisen.

Tarkastuslautakunta toteaa, että palkkamenot kasvoivat vuonna 2021 sosiaali- ja terveystoimessa erityisesti tehostetun palveluasumisen henkilömitoituksen vuoksi. Lisäksi päihde- ja riippuvuuksien hoidon asumispalvelut siirtyivät takaisin kaupungin järjestämismvastuulle vuonna 2021.

Sosiaali- ja terveyslautakunta on käsitellyt Ikävihreä Kemi -ikäihmisten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021-2023. Suunnitelmassa esitetään palvelurakenteen muutosta huomioiden kaupungin talousohjelma. Suunnitelman tavoitteena on lisätä välimuotoisia asumisratkaisuja ja samalla niitä kehittämällä. Näillä ratkaisuilla korvataan osittain ympärivuorokautista palveluasumista.

Tarkastuslautakunta toteaa, että laadittua ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmaa on tarpeen arvioida riittävän usein. Strategisista päämääristä erityisesti **Hyvinvoivat asukkaat** huomioidaan suunnitelmassa.

Sosiaali- ja terveyslautakunta ovat keväällä 2021 ja perusturvalautakunta syksyllä 2021 arvioineet säännöllisesti talouden tasapainottamisohjelman toteutumista. Tarkastuslautakunta toteaa myös, että lautakunnat ovat toimineet vastuullisesti edellyttäen tasapainottamisohjelmaan lisättävän henkilöstön työhyvinvointiohjelman. Raportti tukee myös kaupungin työterveys- ja työhyvinvointipolitiikkaa sekä kaupungin arvoja.

Tarkastuslautakunta toivoo, että raportin aineisto luo hyviä käytänteitä arkeen ja lisää näin työntekijöiden työhyvinvointia.

Lisäksi tarkastuslautakunta toteaa, että perusturvalautakunta on huomionnut kattavasti strategiset päämäärät tehdessään talousarviosuunnitelmaa vuodelle 2022.

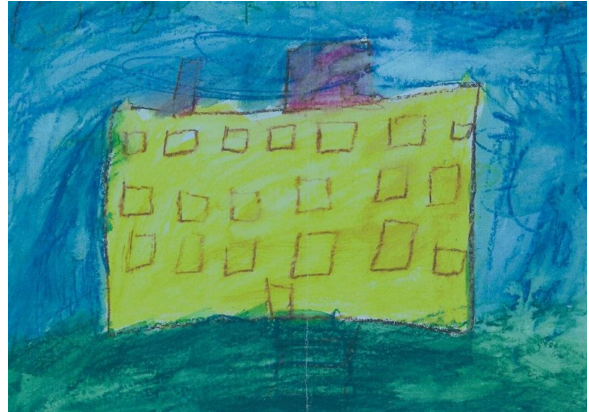
Tarkastuslautakunnan havainnot: *Koronan aiheuttama poikkeustila on työllistänyt terveydenhuollon henkilöstöä vuoden aikana. Onko kartoitettu henkilöstön työtaakkaa ja jaksamista vuoden 2021 aikana tai onko kartoitus suunnitteilla? Lisäksi tarkastuslautakunta haluaa tietää, miten perusturvalautakunta on varautunut sijaisten saatavuuteen loma-aikoina.*

3.1.5 Ympäristölautakunta (Tekninen lautakunta)

Tekninen lautakunta kokoontui keväällä 2021 yhteensä 5 kertaa ja ympäristölautakunta kokoontui syksyllä 2021 yhteensä 5 kertaa.

Teknisen lautakunnan vuoden 2021 investointisuunnitelma tukee kaupunkistrategiaa. Ympäristöinvestoinneilla tuetaan kaupunkistrategian mukaisesti elinkeinoelämän edellytyksiä kaupungissa. Investointien tavoitteena on lisätä **Hyvinvoivat asukkaat** - päämäärän mukaisesti viihtyvyyttä, terveyttä ja hyvinvointia.

Vuoden 2021 merkittävin investointi kohdistui erityisesti Sahasaarenkadun tiejärjestelyihin, jotka palvelevat erityisesti rakenteilla olevan biotuotetehtaan logistisia tarpeita. **Vetovoimainen kaupunki** -päämäärää toteutettiin erityisesti tiehankkeilla ja panostamalla puistoalueiden viihtyisyyteen.

Tarkastuslautakunta huomioi näin suurten tiehankkeiden vaativan paljon alueen asukkailta todeten, että liikennejärjestelyt on pyritty järjestämään mahdollisimman vähän asukkaita haittaavina. Erityisesti koululaisille taattiin turvalliset koulumatkat Karihaaran alueella.

Sujuva arki- päämäärää on toteutettu kehittämällä kaupungin pyöräilyolosuhteita osallistaen kuntalaisia ja huomioiden heidän tarpeitaan. Pajarinrannan alueen pyöräteiden yöaikainen valaiseminen uudella tekniikalla (led-valaisimet) lisää kustannushyödyn lisäksi turvallisuutta. Täten tulee huomioiduksi samalla **Hyvinvoivat asukkaat** – strateginen päämäärä.

Täikön alueen puistosuunnitelman toteuttaminen skeittiparkkeineen lisää kaupungin elävyyttä ja viihtyvyyttä ja lisännee erityisesti nuoremman kemiläisväestön hyvinvointia.

Tarkastuslautakunnan havainnot:

Tarkastuslautakunta toteaa, että ympäristötoimiala on pyrkinyt ottamaan kiitettävästi huomioon kaupunginvaltuuston asettamat strategiset päämäärät huomioiden kaupungin asukkaiden tarpeet ja kaupungin heikon taloustilanteen.

Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää erityistä huomiota korjausvelkahankkeiden seurannan sisältöön, kestoon sekä seurannasta tiedottamiseen.

Miten ostopalveluiden laadunseuranta on järjestetty? Onko esimerkiksi käyttäjien palautteen antamiseen sujuvat reitit olemassa, ja mitä muita keinoja laadun valvontaan on mahdollisesti käytettävissä?

3.2 Tarkastustoiminta

Kemin kaupungin tarkastussääntö toimii ulkoisen valvonnan johtosääntönä. Kemin kaupungin tilintarkastajayhteisöksi on valittu 1.5.2021-30.6.2024 + mahdollisten kahden optiovuoden ajaksi KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy:n vastuullisena tilintarkastajana JHT, KHT Tapio Raappana.

Vuoden 2021 arviointikertomus käsitellään kaupunginvaltuuston kokouksessa 13.6.2021. Esitettävä arviointi perustuu kaupunginhallituksen allekirjoittamaan tilinpäätökseen, tarkastuslautakunnan käytössä olleeseen muuhun tietoaineistoon sekä viranhaltijoiden ja muiden asiantuntijoiden kuulemiseen. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisenä pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

3.3 Sidonnaisuusilmoitusten ilmoittamisvelvollisuuden valvonta

Kuntalain 84 §:ssä määriteltyjen luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään sekä luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- ja virkatehtävien hoitamisessa. Jokainen ilmoitusvelvollinen on itse vastuussa sidonnaisuusilmoituksen tekemisestä. Tarkastuslautakunta valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Tarkastuslautakunta voi kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta.

27.10.2021 kokouksessaan Tarkastuslautakunta merkitsi tiedoksi luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden antamat sidonnaisuusilmoitukset. Kokouksessa käsiteltiin myös lista ilmoitusvelvollisista, joilta sidonnaisuusilmoitus oli tekemättä ja asianosaisia on muistettu ilmoituksen tekemisestä vielä 15.12.2021 kokouksen jälkeen. Sidonnaisuusilmoitukset viedään kaupunginvaltuustolle tiedoksi 13.6.2022 kokoukseen. Valtuuston käsittelyyn mennessä sidonnaisuusilmoituksen olivat tehneet kaikki kaupungin keskeiset johtavat viranhaltijat. Luottamushenkilöistä kuntalain mukaisen sidonnaisuusilmoituksen oli tehnyt 50. Sidonnaisuusilmoitus puuttui kahdelta luottamushenkilöltä.

Tarkastuslautakunta toteaa, että sidonnaisuusilmoitusten tekeminen ja niiden läpinäkyvyys sekä avoimuus toteutuisivat paremmin käyttämällä sellaista sähköistä alustaa, jossa tieto on välittömästi ilmoituksen tekemisen jälkeen julkista tietoa.

4 VUODEN 2020 ARVIOINTIKERTOMUKSEN KESKEISTEN HAVAINTOJEN JÄLKISEURANTA

Vuoden 2020 työohjelman kuulemisten ja annettujen selvitysten sekä tarkastuslautakunnan omien havaintojen perusteella tarkastuslautakunta pyytää toimialoilta selvitykset, lausunnot ja kannanotot seuraavista asioista:

- ✓ Talousseuranta

Tarkastuslautakunta haluaa kaupunginhallitukselta selvityksen, mihin kaikkiin toimiin on ryhdytty suureksi paisuneen alijäämän kattamiseksi määrättyssä ajassa?

Alijäämä tulee kattaa vuoden 2025 loppuun mennessä eli suunnitelmakaudella. Kaupunginhallitus on antanut erittäin tiukat talousarvioraamit vuodelle 2022 päätöksellään kesäkuussa 2021. Lisäksi suunnitelmakaudelle vuosille 2023–2025 on hyvinvointialueelle siirtyvien toimintojen ja määrärahojen lisäksi edellytetty sopeuttamistoimenpiteitä. Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt talousarvion vuodelle 2022 kokouksessaan joulukuussa 2021 ja on samassa yhteydessä antanut johtavien viranhaltijoiden ja toimielinten tehtäväksi valmistella valtuustolle maaliskuun 2022 loppuun mennessä muutettu talousarvioesitys, jossa käytettävissä olevin keinoin on esitetty ne toimenpiteet kokonaisuutena, jolla kaupungin käyttötalous on saatu tasapainoon ja kertynyt alijäämä on katettu ja saatu ylijäämäiseksi suunnitelmavuosien aikana.

Mitä toimenpiteitä yliarvostettujen tyhjien kiinteistöjen alaskirjaus vaatii ja millä aikataululla kaupunginhallitus aikoo ryhtyä toimenpiteisiin asian hoitamiseksi?

Kiinteistö Oy Itätuulen tyhjillään olevien kiinteistöjen osalta on tehty suunnitelmia purkamisesta, johon haetaan ARA:n purkuavustusta ja valtiokonttorin velka-akordia. Itätuulen tilinpäätöksessä 2021 tehdään 1,1 milj.€ arvonalennus tyhjillään olevista kiinteistöistä.

- ✓ Konserniohjaus

Tarkastuslautakunta haluaa kaupunginhallitukselta lausunnon siitä, onko kunnan ja kunnan omistamien tytäryhtiöiden välillä vastakkainasettelua? Tilinpäätöksen yhteydessä tällainen huomio tuli myös tilintarkastajan suunnalta.

Tarkastuslautakunta haluaa kaupunginhallitukselta lausunnon siitä, että konserni- ja suunnittelujaoston esityslistat ja pöytäkirjat tulee toimittaa tarkastuslautakunnan nähtäväksi pyydetessä, jotta arviointityö voidaan hoitaa laajasti ja kattavasti.

Kaupunkikonsernilla tulee olla yhteinen päämäärä ja kaupunkikonsernia ja siihen kuuluvia yhtiöitä tulee ohjata kaupunkikonsernin kokonaisuutena. Kaupunginhallitus johtaa konsernia ja määrittelee kaupunkikonsernille tavoitteet sekä käyttää tarvittaessa omistajaohjausta. Kaupungin ja tytäryhtiöiden välillä ei ole havaittu vastakkainasettelua, joissain tapauksissa tytäryhtiöillä on ollut hankaluuksia ymmärtää omistajan tahtoa ja ohjausvaltaa yhtiön tavoitteisiin konsernin kokonaisedun saavuttamiseksi.

Tarkastuslautakunta tarkastelee työssään Kemin kaupungin omistajanohjausta. Tarkastuslautakunta haluaa kaupunginhallitukselta lausunnon siitä, että konserni- ja suunnittelujaoston esityslistat ja pöytäkirjat tulee toimittaa tarkastuslautakunnan nähtäväksi pyydetessä, jotta arviointityö voidaan hoitaa laajasti ja kattavasti.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on Kuntalain 121§ toisen momentin mukaan arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkastuslautakunnan toiminnan tulee kuntalain mukaan suuntautua tehtyjen toimien ja niiden kautta saavutettujen tulosten arviointiin.

Konserni- ja suunnittelujaosto on Kemin kaupungin hallintosäännön 16.2. kohdan mukaan kaupunginhallituksen alainen valmisteleva toimielin, jolle ei ole osoitettu itsenäistä päätäntävaltaa. Omistajaohjauskananotoista päättää kaupunginhallitus.

Tarkastuslautakunnan toiminnan tulee suuntautua tehtyihin päätöksiin sekä niiden vaikutusten ja strategian mukaisuuden arviointiin. Mikäli tarkastuslautakunta puuttuu päätösten valmisteluun, vaarantuu sen riippumattomuus ja tarkastuslautakunnan rooli voi muuttua tarkastajan sijasta osallisen rooliksi mikä johtaa jääviyteen suorittaa tarkastustoimintaa.

✓ Investoinnit ja hankinnat

Tarkastuslautakunta haluaa tekniseltä toimialalta lausunnon siitä, voisiko kaupungin taloudellisen tilanteen takia joitain investointeja tai hankintoja lykätä 1–2 vuodella?

Peruskorjausinvestointien taustalla on korjausvelan pienentäminen. Mikäli peruskorjausinvestointeja siirretään eteen päin, niin se aiheuttaa korjausvelan edelleen kasvua. Ympäristötoimiala näkee, että peruskorjausinvestointeja ei ole perusteltua siirtää.

Uudisrakentamishankkeet perustuvat kaupungin strategiaan ja useasti vetovoiman lisäämiseen. Uudisrakennusinvestointeja voidaan siirtää myöhemmin tehtäväksi. Siirrettäviä investointeja voisivat olla esimerkiksi ympäristökohteet.

Hankinnat, jotka eivät sisälly päätettyihin urakoihin, voidaan siirtää myöhemmäksi.

✓ Nuorisotyö

Tarkastuslautakunta haluaa sivistystoimenjohtajalta selvityksen siitä, miten kaupungin nuorisotyön tilat saataisiin vastaamaan nykyaikaa. Olemassa olevat tilat ovat huonossa kunnossa. Miksi liikunta- ja nuorisotoimi ei suunnittele ja hae rahoitusta nuorisotyöhön liittyviin hankkeisiin? Miksi nuorisotoimen henkilöstövaihtuvuus on suurta?

Takitsun toimintakeskus toimii hyvin, pienillä kunnostustöillä on menty eteenpäin. Liikunta- ja nuorisotoimi on hakenut hankkeita ja saanut rahoitusta vuodelle 2020 Liikettä Kemiin hankkeeseen. Vähävaraisten perheiden lasten ja nuoren liikunnan harrastuksen tukemiseen, Erityisavustus nuorisotalon alueellisen ja paikallisen toiminnan kehittämiseen haettiin myös hankerahaa vuodelle 2020, mutta sitä ei onnistuttu saamaan. Vuoden 2020 loppupuolella saatiin Etsivälle koulunuorisotyölle 30 000 €, jonka käyttöaika kohdentui vuodelle 2021.

Henkilöstövaihtuvuuteen vaikuttaa määräaikaiset työsuhteet ja nuorisotyön kokonaisuuden hallinta Kemissä on ollut pidempään haasteellista ja selkiytymätöntä, joka ei ole luonut kannustavaa ilmapiiriä nuorisotyössä työskentelemiseen tai nuorisotyön kehittämiseen. Nuorisotyöstä on myös oltu vapaalla omasta työstä ja tämän ajalle ei ole tahtonut löytyä tai ei ole palkattu sopivia työntekijöitä."

Tarkastuslautakunnan havainnot: Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupunginhallitus on antanut vastaukset edellä mainittuihin havaintoihin riittävällä tarkkuudella.

5 KEMI -KONSERNIN TALOUDELLISEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA KUNTATALOUDEN NÄKYMÄT

5.1 Konserniseuranta vuonna 2021

Osa konserniyhtiöistä suhtautuu edelleen välinpitämättömästi konserniohjeen velvoitteisiin konsernijohdon tiedottamisesta. Toimiva tiedonkulku emon ja tytäryhtiöiden välillä on ensiarvoisen tärkeää yhtiöiden velkaantuaessa meneillään olevien investointien myötä. Vuoden 2021 aikana valmistellun konserniohjeen jalkautus tulee varmistaa.

5.2 Kemin kaupungin taloudellisen tuloksen muodostuminen vuonna 2021

Tavoitteiden saavuttamista on arvioitu tuloslaskelmaa analysoiden ja verraten sitä kaupunginvaltuuston hyväksymään talousarvioon.

2020 alkanut Koronapandemia jatkui vuonna 2021 tehden vuodesta poikkeuksellisen niin talouden kuin toiminnankin kannalta.

Tilinpäätösvuoden merkittävimmät poikkeamat talousarvioon esitetään talousarvion toteutumavertailun käyttötalousosassa. Vuoden aikana tehtiin talousarvioon 6,4 miljoonan euron toimintamenojen lisäys ja 0,3 miljoonan euron toimintatulojen lisäys. Muutosten perusteella arvioitiin toimintakatteeksi muodostuvan vuonna 2021 noin -144,3 milj. euroa. Toimintakatteeksi tuli -144,0 milj. euroa.

Verotulojen ja valtionosuuden toteutuma oli 1,7 miljoonaa euroa talousarviota isompi. Kunnallisveroa kertyi noin 77,7 miljoonaa euroa kun talousarviossa summa oli 76,9 miljoonaa euroa. Yhteisöveroa kertyi 8,7 miljoonaa euroa ja kiinteistöveroa 6,0 miljoonaa euroa. Tärkeimmän tulolähteen eli kunnallisveron kehitys on ollut viime vuosina heikkoa. Veron tuotto on pysynyt samalla tasolla jo useamman vuoden. Tärkeimmän verotulolähteen eli ansiotulojen määrä ei ole kasvanut. Kasvun pysähtyminen liittyy väestön vähenemiseen ja työpaikkakehitykseen. Syksyllä 2021 julkaistun väestöennusteen mukaan Kemin asukasluku pienenee merkittävästi tulevina vuosina. Myös yhteisöveron kehityksessä vuosittaiset vaihtelut ovat suuria. Valtion

tukitoimenpiteet koronaepidemian hoitoon näkyvät vielä vuonna 2021 muun muassa yhteisöveron määrässä ja suorana avustuksena perusturvan toimintatuloissa. Vuonna 2022 palataan vähitellen normaalitilanteeseen, jolloin valtion koronasta johtuneet tuet poistuvat ja mahdollinen hoitovelka tulee hoidettavaksi.

Alkuperäisen talousarvion vuosikate oli 6,7 miljoonaa euroa ja korjatun talousarvion 0,6 miljoonaa euroa. Toteutumaksi tuli 2,6 miljoonaa euroa. Poistot olivat 5,1 miljoonaa euroa.

Vuoden 2021 lopussa kaupungin lainakanta oli 120,1 miljoonaa euroa, josta lyhytaikaisia kassalainoja oli 31,0 miljoonaa euroa. Lainoista 58 prosenttia on sidottu vaihtuvaan korkoon ja 42 prosenttia kiinteään korkoon. Lainakanta kasvoi edellisestä vuodesta noin 12,0 miljoonalla eurolla. Pitkäaikaista lainaa nostettiin 28 miljoonaa euroa. Lainaa oli 6008 euroa/asukas. Edelliseen vuoteen verrattuna lisäystä oli 763 euroa/asukas.

Kemin kaupunki on kirjannut vuoden 2021 tilinpäätökseensä omistusosuuden mukaisen osuutensa Länsi-Pohjan sosiaali- ja terveystalouden ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kertyneestä alijäämästä taseen pakollisten varausten lisäykseksi ja edellisten tilikausien voittovarojen vähennykseksi yht. 4,2 miljoonaa euroa. Aiemmin Kemin kaupungin vastuun Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kertyneestä alijäämästä ei katsottu täyttävän kaikkia kirjanpitolain 5:14 §:n mukaisia pakollisen varauksen tekemiä edellytyksiä, minkä vuoksi vastuu esitettiin tilinpäätöslaskelmien sijaan vastuusitoumuksia koskevissa liitetiedoissa.

Tilikauden tulokseksi tuli -2,4 miljoonaa euroa, kun alkuperäisessä talousarviossa tulokseksi arvioitiin +1,7 miljoonaa euroa.

5.3 Alijäämäisen tilinpäätöksen vaikutukset kunnan toimintaan

Kuntalain 118 §:n mukaan kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen laissa säädetty palvelut, mikäli kunta täyttää erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan kriteerit eli kriisikuntamenettelyn kriteerit. Yksi kriisikuntamenettelyn aloittamisen kriteereistä on, että kunta ei ole pystynyt kattamaan taseeseen kertynyttä alijäämää enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Alijäämä tulee kattaa lain edellyttämässä määräajassa, sillä uhalla, että valtio tulee osallistumaan Kemin kaupungin talousarvion suunnitteluun ja laadintaan ja kaventaa samalla kaupungin itsemääräämisoikeuden merkittävimmällä päätöksenteon osa-alueella eli varojen käytössä.

Kemin kaupungin toimintaympäristön muutokset ja taloudellisten resurssien niukkuus aiheuttavat epävarmuutta ja vaikuttavat toiminnan kehittämiseen. Kaupungin talous on ollut jo useamman vuoden alijäämäinen ja kaupunki on ajautumassa kriisikunnaksi. Kertynyttä alijäämää on vuoden 2021 tilinpäätöksessä

neljännen vuoden peräkkäin. Talouden saaminen tasapainoon on ehdoton edellytys palvelujen tuottamiskykyyn tulevinakin vuosina. Niinpä kaupunginvaltuuston joulukuussa 2021 tekemällä päätöksellä aloitettiin merkittävät talouden sopeuttamistoimenpiteet. Taloudellisista tavoitteista poikkeaminen ja taloudelle asetettujen raamien ylittäminen sisältävät merkittäviä riskejä. Talouden tasapainoon liittyvien riskien hallinnassa oikein suunnitellut sopeuttamistoimenpiteet ja niiden toteuttaminen ovat keskeisessä asemassa. Haasteena ovat myös velkarasite ja lähivuosien investointisuunnitelmat. Tulevien vuosien peruskorjaustarpeet täytyy priorisoida kaupungin maksukyky huomioiden.

5.4 Kemin kaupungin ohjaus- ja johtamisjärjestelmä

Hallintosääntö on yksi kaupungin toimintaa ohjaava toteuttamisohjelma. Kemin kaupungin nykyinen hallintosääntö on hyväksytty 14.6.2021.

Kemin kaupungin 1.8.2021 astuneen organisaatiouudistuksen myötä kaupunkiorganisaatio jakautuu seuraavasti: keskusvirasto, ympäristötoimiala, perusturvatoimiala, hyvinvointitoimiala ja elinvoimatoimiala. Toimialat jakautuvat tulosalueisiin, tulosityksiköihin ja toimintayksiköihin. Kukin toimiala jakaantuu kaupunginhallituksen päättämiin palvelualueisiin ja palvelualueet edelleen kaupunginhallituksen tai lautakunnan päätöksellä palveluyksiköihin. Palveluyksiköt jakaantuvat toimialajohtajien päätöksellä kustannuspaikkoihin.

Kaupunginvaltuusto vastaa kaupungin toiminnasta ja taloudesta, käyttää kaupungin päätösvaltaa ja siirtää päätösvaltaansa hallintosäännön määräyksillä. Valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta vastaa kaupunginhallitus, joka johtaa kaupungin toimintaa, hallintoa ja taloutta.

Kaupunginhallitus vastaa kaupungin toiminnan yhteensovittamisesta ja omistajaohjauksesta sekä kaupungin henkilöstöpolitiikasta ja huolehtii kaupungin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Kaupunginjohtaja johtaa kaupunginhallituksen alaisena kaupungin hallintoa, virkaorganisaatiota, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.

5.5 Kemin kaupunkistrategia

Vuoden 2021 talousarvion strateginen perusta on kaupunginvaltuuston vuonna 2018 hyväksymä Kemin kaupunkistrategia 2030. Kemin kaupungin tavoitteena on olla vuonna 2030 **“Viihtyisä kotikaupunki Kemi”**.

Kaupungin arvot ovat ihmisläheisyys, luovuus ja vastuullisuus.

Strategiset päämäärät ja valtuuston niille asettamat tavoitteet olivat Vetovoimainen kaupunki, Hyvinvoivat asukkaat ja Sujuva arki. Seuraavana kooste strategisten päämäärien ja valtuuston niille asettamien tavoitteiden toteutumisesta 2021.

Kaupunkistrategian toimenpideohjelman toteutuminen 2021:

I Vetovoimainen kaupunki, toteutumisaste 86%

Kaupunginvaltuusto on asettanut strategiselle päämäärälle tavoitteeksi:

1. Kansainvälinen kaupunki ja monipuolinen elinkeinorakenne: Bio- ja kiertotalous, metsäteollisuus, matkailu ja merellisyys
2. Vetovoimaiset asuinalueet, kilpailukykyinen yritys ympäristö ja viihtyisä kaupunkiympäristö

Toimenpiteitä oli yhteensä 27, joista osa on vielä kesken ja yksi tekemättä.

Tarkastuslautakunta huomioi, että asuinalueiden viihtyisyyttä on lisätty erityisesti hankkeiden avulla esimerkiksi perustamalla siirtolapuutarhayhdistystoimintaa. Hankkeiden avulla on pyritty lisäämään myös yritysten ja kaupungin välistä yhteistyötä.

II Hyvinvoivat asukkaat, toteutumisaste 79%

Kaupunginvaltuusto on asettanut strategiselle päämäärälle tavoitteeksi:

1. Työllisyysasteen nostaminen
2. Tasaisesti jakautunut hyvinvointi sekä asukkaiden osallisuus ja yhteisöllisyys

Toimenpiteitä oli yhteensä 36, joista valmiina on 23, kesken 10 ja tekemättä 3.

Tarkastuslautakunta toteaa, että haasteita työllisyysasteen nostamiselle vuonna 2021 toi erityisesti Veitsiluodon tehtaiden sulkeminen. Tarkastuslautakunta haluaa kiittää elinvoimatoimialan nopeaa reagoimista erityisesti äkillisen rakennemuutokseen liittyvien toimenpiteiden osalta. Kaupungissa toimiva työllisyysyksikkö on vastannut näihin haasteisiin tehokkaasti. Kaupungissa pitkään käytössä ollut nuorten kesätyömalli luo tasaisesti jakautuvaa hyvinvointia myös nuorille.

III Sujuva arki, toteutumisaste 75,5%

Kaupunginvaltuusto on asettanut strategiselle päämäärälle tavoitteeksi:

1. Asukaslähtöinen palvelukulttuuri ja arjen kumppanuus
2. Esteettömyys ja saavutettavuus

Toimenpiteitä oli yhteensä 27, joista valmiina 16, kesken 9 ja 2 toimenpidettä on toteuttamatta.

Tarkastuslautakunta haluaa muistuttaa, että erityisesti esteettömyys tuotiin esille kuntalaisten kuulemisessa sekä kuntalaispalvelukyselyssä vuodelta 2020. Koronan vuoksi julkisten tapahtumien määrä väheni. Saavutettavuutta lisättiin perustamalla nuorille suunnattu TikTok-kanava.

5.6 Kuntatalouden näkymät koko valtakunnan tasolla

Kuntatalouden juuri valmistuneen ennakkollisen tilinpäätöksen mukaan kuntien ja kuntayhtymien tilikauden 2021 tulokset säilyivät vahvana toisesta koronavuodesta. Korona aiheutti menojen voimakkaan kasvun, mutta verokehitys oli hyvällä tasolla jo toisen vuoden peräkkäin. Oleellisesti kuntien tuloja lisäsivät myös korona-avustukset, jotka välttämättömien koronasta johtuvien sosiaali- ja terveystoimialan menojen osalta olivat täysimääräiset. Kertaluontoisilla koronatuilla tai muilla tuloilla ei saada ratkaistua kuntatalouden rakenteellisia ongelmia muun muassa tulojen ja menojen epätasapainoa ja suuria investointitarpeita. Korokotason nousu luo paineita kunnille ja kuntayhtymille korkeiden lainakantojen vuoksi. Osin keskiarvojen tarkastelu johtaa harhaan, sillä tilanne vaihtelee eri kuntien ja kuntayhtymien välillä suuresti. Kunnat ja kuntayhtymät käyttivät tulojaan investointeihin, joten lainanottotarve pienentyi. Investoinnit huomioiden kuntatalous oli vuonna 2021 lähes tasapainossa. Niin sanottuun syömävelkaan jouduttiin turvautumaan vain 10 miljoonalla eurolla. (Kuntaliitto 2022.)

Suurimmat ja pienimmät tilikauden tulokset vuonna 2021 Manner-Suomen kunnissa, miljoonaa euroa

Kunta	Tilikauden tulos (m€)	Kunta	Tilikauden tulos (m€)
Helsinki	352	Mikkeli	-10
Espoo	187	Kerava	-8
Tampere	75	Seinäjoki	-8
Jyväskylä	64	Pori	-7
Vantaa	54	Kemi	-6
Porvoo	45	Kurikka	-5
Turku	37	Akaa	-4
Oulu	30	Tornio	-4
Rauma	29	Varkaus	-3
Lahti	29	Sotkamo	-3

Yksittäisten kuntien tulokset voivat vielä muuttua ennakkotiedoista.
Päivitetty 21.2.2022

Kuva: Kuntaliitto 2022

5.7 Alijäämäisen tilinpäätöksen vaikutukset kunnan toimintaan

Kuntalain 118 §:n mukaan kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen laissa säädetyt palvelut, mikäli kunta täyttää erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan kriteerit (ns. kriisikuntamenettelyn kriteerit).

Yksi kriisikuntamenettelyn aloittamisen kriteereistä kuntalain 118 §:n perusteella on, että kunta ei ole pystynyt kattamaan taseeseen kertynyttä alijäämää enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien.

Kemin kaupungin taseessa on vuoden 2020 tilinpäätöksen mukaan kattamatonta alijäämää noin 8,9 miljoonaa euroa, joka tulee kattaa lain edellyttämässä määräajassa uhalla, että valtio tulee osallistumaan Kemin kaupungin talousarvion suunnitteluun ja laadintaan. Se ei välttämättä kuulosta kovinkaan vakavalta tilanteelta, mutta menettelyyn joutuessa kysymykseen saattaa tulla hyvin merkittävä kaupungin itsemääräämisoikeuden kavennus kaupungin merkittävimmällä päätöksenteon osa-alueella eli varojen käytössä.

Taseeseen kertynyt kattamaton alijäämä tarkoittaa myös tarkastuslautakunnalle uusia tehtäviä, sillä kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu muun ohella arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää.

6 ARVIOINTITOIMINTA

Tarkastuslautakunta laatii vuosittain työohjelman, jossa esitetään ne tehtäväalueet, jotka otetaan syvällisemmän arvioinnin kohteeksi. Työohjelmaa päivitetään vuoden kuluessa, mikäli esiin tulee asiakokonaisuuksia, joihin tarkastuslautakunta katsoo olevan aiheellista syventyä tarkemmin.

Tarkastuslautakunnan arvioinnin painopistealueina ovat toimintakaudella 2021–2022: Kemin kaupungin esihenkilötyö ja perehdytys sekä Kuntalaisten osallistaminen ja ulkoinen viestintä. Tarkastuslautakunta on kokoontunut pääsääntöisesti kerran kuukaudessa ja kuullut jokaisessa kokouksessaan yhtä tai useampaa virka- tai luottamushenkilöä tai henkilöstön edustajaa.

Kokousaika	Arvioitavat asiat, aihe	Haastateltavat
25.8.2021 klo.14.00	Tilintarkastussuunnitelma Kaupunkikonsernin valvonta ja riskien hallinta Arvioinnin työohjelma 2021–2022 Tarkastuslautakunnan tehtävät	Vastuullinen tilintarkastaja Tapio Raappana Kaupunkitarkastaja Atte Karjalainen
29.9.2021 klo.14.00	Ajankohtaiset asiat Ajankohtaiset talousasiat Ulkoinen viestintä ja kuntalaisten osallistaminen	Kaupunginjohtaja Matti Ruotsalainen Talousjohtaja Katri Heberg Hallinto- ja kehitysjohtaja Jukka Vilen
27.10.2021 klo.14.00	Esimiestyö	Henkilöstöpäällikkö Jani Koskela Perusturvajohtaja Liisa Niiranen Hyvinvointijohtaja Kaisa Rauvala
24.11.2021 klo.14.00	Esimiestyö	Pääluottamusmiehet JHL Antti Jänesaro Tehy Katri Larinen Super Tiina Lamminen
15.12.2021 klo.14.00	Talousarvio 2021	Taluspäällikkö Katri Heberg Tilintarkastajat Tapio Raappana & Heidi Hyry

2.2.2022	Vuoden 2022 ensimmäinen kokous	
23.2.2022	Kotihoidon ja iäkkäiden palveluasumisen uusien esihenkilöiden kuuleminen	Palveluesimies Niina Lukkarila
30.3.2022	Varhaiskasvatuksen uusien esihenkilöiden kuuleminen	Varhaiskasvatuspäällikkö Johanna Maunu Päiväkodinjohtaja Jutta Fräki
20.4.2022	Kuntalaisten osallistaminen Hytekoordinaattorin kuuleminen	Nuorisovaltuuston edustaja Tuomas Paananen vammaisneuvoston puheenjohtaja Jaakko Alamommo vanhusneuvoston puheenjohtaja Arja Ketola Janne Jylkkä
4.5.2022	Tilinpäätös 2021 Arviointikertomuksen laadinta	
18.5.2022	Tilintarkastusraportti Arviointikertomuksen laadinta	
25.5.2022	Arviointikertomuksen laadinta	
31.5.2022	Arviointikertomuksen loppuunsaattaminen	

7 TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINNIN TYÖOHJELMAN MUKAISTEN KUULEMISTEN HAVAINNOT

7.1 Kaupunkikonsernin valvonta ja riskien hallinta: Kaupunkitarkastaja Atte Karjalainen

Kaupunkitarkastaja toimii kaupunginjohtajan suorassa alaisuudessa ja kaupunkitarkastajan tehtäviin kuuluu kaupungin toiminnan arviointi, hallinto- ja talousprosessien tarkistaminen, osallistuminen riskienhallinnan, sisäisen valvonnan ja hallinnon kehittämiseen, strategiatyön kehittäminen ja toimia Kemin kaupungin tietosuojavastaavana. Työaika jakaantuu 50% sisäisen tarkastuksen tehtäviin ja 50% strategiatyön kehittämiseen. Kaupunkitarkastaja on aloittanut oman toimen ohella tietosuojavastaavan työn 1.5.2021. Tässä toimessa hänen pääasiallisena tehtävänä on seurata tietosuojasääntöjen noudattamista koko organisaatiossa ja tuoda esiin havaitsemiaan puutteita ja edes auttaa organisaation tietosuojasaamisen kehittymistä. Hän on tietosuojavaltuutetun toimiston yhteyshenkilö ja tekee yhteistyötä tietosuojavaltuutetun toimiston kanssa.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa johtamista, toiminnan ohjausta ja palveluiden laadukkuuden varmistamista. Ne luovat pohjan hyvälle johtamis- ja hallintotavalle, ja ne ovat osa päivittäisiä tehtäviä ja toimintaprosesseja. Sisäisen valvonnan avulla varmistetaan 1) toiminnan tuloksellisuutta, tehokkuutta ja jatkuvuutta, 2) raportoinnin ja tiedon riittävyttä, ajantasaisuutta ja luotettavuutta, 3) resurssien ja omaisuuden turvaamista sekä 4) lainsäädännön, päätösten, sääntöjen ja ohjeiden noudattamista.

Kaupunkitarkastaja tukee kaupungin tavoitteiden toteutumista tarkastamalla ja arvioimalla organisaatioiden ja sisäisen valvonnan toimivuutta sekä toiminnan ja päätöksenteon säädöstenmukaisuutta. Lisäksi hän tukee yksiköitä tavoitteiden toteutumista uhkaavien riskien tunnistamisessa sekä arvioi ja kehittää riskienhallintaa.

Sisäisen valvonnan toteuttaminen organisaatiossa todennetaan toimintakertomuksessa annettavalla selonteolla sekä tilintarkastajan antamalla lausunnolla. Sisäisen valvonnan todentaminen on tilivelvollisten keino osoittaa velvollisuuksien hoitaminen.

EU:n Whistlerblower 2019 direktiivi velvoittaa luomaan epäiltyjen väärinkäytösten anonyymin ilmiantokanavan, jollainen onkin Kemissä jo otettu käyttöön.

7.2 Talouden seuranta ja talouden tasapainottamisohjelman eteneminen: Kaupunginjohtaja Matti Ruotsalainen & talousjohtaja Katri Heberg

Kaupunginjohtajan ja talousjohtajan mukaan syksyllä 2021 vielä näytti, että kaupunki voisi välttää kriisikuntamenettelyyn joutumisen. Loppuvuodesta 2021 ja erityisesti alkuvuodesta 2022 kaupunginjohtajan viesti synkistyi. Kriisikuntamenettelyyn joutumisen uhka on suuri. Samoin jouduttiin tunnustamaan se, että joudutaan tekemään suuria säästöjä leikkauksilla, jotta taloutta on edes jotenkin mahdollista saada tasapainoon. Aloitettiin YT -neuvottelut ja edessä on myös henkilöstön vähennykset eläköitymisen ja palveluiden ulkoistusten muodossa, eikä valitettavasti suorilta irtisanomisiltakaan vältytä. Kemin tulevaisuus tällä hetkellä näyttää synkältä, mutta vielä on mahdollista hoitaa talouden tasapainottaminen itse. Henkilöstön kannalta on nyt tärkeää, että viestintä on avointa ja suuntaviivat selkeitä sekä henkilöstö tietää mitä tapahtuu. Nyt ei ihan ole näin kaikilta osin.

Tarkastuslautakunta muistuttaa Kemin kaupungin velvoitteista työnantajana. Kaupunki on sitoutunut ISO45001:2018 työterveys- ja työturvallisuussertifikaatin myötä toteuttamaan henkilöstöä arvostavaa toimintakulttuuria ja avointa viestintää. Tarkastuslautakunta muistuttaa edelleen, että henkilöstö on voimavara myös talouden sopeuttamisessa.

7.3 Ulkoinen viestintä ja kuntalaisten osallistaminen: Jukka Vilén

Kaupunki viestii monikanavaisesti niin sisäisesti kuin ulkoisestikin. Sosiaalisen median kanavien sivustojen ja kaupungin kotisivujen päivittämisestä vastaa kaupungin viestintätiimit, joiden jäsenet koostuvat eri toimialojen edustajista. Hallinto- ja kehitysjohtaja johtaa viestintää ja tiimejä. Kemin kaupunki on laatinut Viestintäohje 2021-2023 -esitteen sekä sen verkkoversion. Verkkoversio löytyy intranetistä. Brändikäsikirjasta löytyy ohjeet viestinnän ja markkinoinnin visuaaliselle ilmeelle. Jokaisen viestijän tulee noudattaa brändikäsikirjaa eikä brändiä saa soveltaa. Kuntalaki määrää reunaehdot viestinnälle, mutta se on minimivaatimus, on varmasti muutakin viestittävää. Kuntalaisia osallistetaan päätöksentekoon ja palveluiden kehittämiseen forms -kyselyillä ja järjestämällä tiedotustilaisuuksia ja kuntalaistapaamisia. Ennen pandemiaa järjestettiin mm. Kaupunkialuekävelyitä kaupunginjohtajan toimesta. Kaupungin kotisivuilta löytyy mm. palautuskanava, kysymystori ja kuntalaisaloite palvelu kuntalaisten osallistamiseksi.

Kesällä 2021 Kemin kaupunki päätti luoda uuden kesätyön nuorille. Kaupunki palkkasi kesäharjoitteluun seitsemän kesäsomettajaa. Somettajien pyrkimyksenä oli tukea Koe merellinen Kemi -kampanjaa sekä nostaa Kemin mainetta kesäkaupunkina. Somettajat julkaisivat sisältöä nimellä @visitkemi sekä Instagramissa ja Facebookissa, että täysin uutena aluevaltauksena TikTokissa. Uudesta viestinnän aluevaltauksesta saadut kokemukset olivat kaikin puolin positiivisia.

7.4 Esihenkilötyö: Henkilöstöpäällikkö Jani Koskela, perusturvajohtaja Liisa Niiranen & hyvinvointijohtaja Kaisa Rauvala

Kaisa Rauvala

Eryteisesti haasteita on ollut kelpoisen henkilöstön rekrytoinneissa. Organisaatiouudistus edellyttää tehtävien uudelleen järjestelyjä ja henkilöstön sijoittamista siten, että työ ja sen tekijät kohtaavat. Organisaatiouudistuksen toimeenpanossa on havaittavissa muutosvastarintaa, mikä ei sinänsä ole tullut yllätyksenä sillä muutosvastarinta kuuluu yleensä olennaisena osana muutosprosessiin.

Organisaatiouudistuksen kautta hyvinvointitoimiala voi kehittää palveluprosesseja siihen suuntaan, että eri toiminnoista ja toimijoista saadaan synergiaetua. Johtamisen ja esihenkilötyön vahvistaminen on tärkeää tässä tilanteessa. Kaupunkistrategian ja toimintoja tukevien asiakirjojen noudattaminen kaikkialla toiminnoissa. Kaikkien on mentävä samaan suuntaan ja samaa tavoitetta kohden yhteistyössä ja tietopääomaa yhdistäen.

Liisa Niiranen

Suurimmat haasteet on henkilöstön saatavuudessa erityisesti kotihoidossa, mutta myös kaikissa ikäihmisten palveluissa. Avoimma olleisiin paikkoihin ei ole aina tullut hakemuksia. Yksiköissä on käytössä perehdyttämiskansiot, -oppaat tai -listat, joissa on mm. pelastussuunnitelma ja lääkehoitosuunnitelma. Perehdyttävä henkilö kuittaa listaan, milloin mikäkin asia on käyty läpi. Perehdyttäminen on lähiesihenkilön vastuulla, mutta työntekijän omallakin vastuulla on asioihin perehtyminen.

Jani Koskela

Henkilöstösasto suorittaa vuosittain henkilöstökyselyn, jossa seurataan henkilöstön tyytyväisyyttä ja muita työhön liittyviä tekijöitä. Vuoden 2021 tuloksissa nousi esille erityisesti perusturvalautakunnan alaisen henkilöstön tyytymättömyys, mikä ilmenee mm. sairauspoissaolomäärissä.

henkilötyövuodet	2019	2020	2021	muutos tp 20-21
Keskusvirasto	67,3	76,3	62,4	-13,9
Koulutus	406,3	426,2	441,9	15,7
Kulttuuri ja musiikki	111,4	111,8	118,2	6,5
Sosiaali- ja terveys	515,1	541,8	572,1	30,3
Tekninen	120,3	124,6	126,0	1,5
Koko kaupunki	1220,4	1280,7	1320,6	39,9
sairauspoissaolot	2019	2020	2021	muutos tp 20-21
Keskusvirasto	1192	725	519	-206
Koulutus	6218	5868	6270	402
Kulttuuri ja musiikki	1472	1990	2322	332
Sosiaali- ja terveys	11705	11353	14243	2890
Tekninen	2683	1854	2539	685
Koko kaupunki	23270	21790	25893	4103
Sairauspoissaolot / htv	2019	2020	2021	muutos tp 20-21
Keskusvirasto	17,7	9,5	8,3	-1,2
Koulutus	15,3	13,8	14,2	0,4
Kulttuuri ja musiikki	13,2	17,8	19,6	1,8
Sosiaali- ja terveys	22,7	21,0	24,9	3,9
Tekninen	22,3	14,9	20,2	5,3
Koko kaupunki	19,1	17,0	19,6	2,6

Kuva: Sairauspoissaoloverailu toimialoittain

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota henkilöstön eteen tehdystä työstä ja kannustaa jatkamaan työtä.

7.5 Esihenkilötyö: Pääluottamusmiehet JHL Antti Jänesaro, Tehy Aila Mäki, Super Tiina Lamminen
(Arvioinnin työohjelmasta poiketen työsuojelupäällikön kuulemista ei suoritettu)

Henkilöstön edustajat nostivat esille henkilöstön potentiaalin hyödyntämisen työntekijälähtöisellä johtamisella. Työntekijöille toivotaan isompaa roolia päätöksissä. Haasteina koettiin työlainsäädännön omat tulkin-
nat, tiedonkulku ja pelolla johtaminen.

7.6 Esihenkilötyö ja perehdytys: Palveluesimies Niina Lukkarila, Varhaiskasvatuspäällikkö Johanna Maunu & päiväkodinjohtaja Jutta Fräki

Tarkastuslautakunta selvitti esihenkilöiden perehdytyskäytänteitä. Syksyllä aloittaneille esihenkilöille on järjestetty lyhyet perehdytykset ja he kokevat saavansa tukea esihenkilöiltään uusien asioiden oppimisessa. Työn tukena on yksiköiden laatimat perehdytysoppaat.

7.7 Kuntalaisten osallistaminen: Hytekoordinaattori Janne Jylkkä & nuorisovaltuuston, vammais- ja vanhusneuvoston edustajat

Tarkastuslautakunta on kuullut kuntalaisten osallistamisesta eri kohderyhmien edustajia. Kuulemisten perusteella nuoret kokevat vapaa-ajan viettopaikat puutteellisiksi ja toivovat lisää harrastusmahdollisuuksia. Nuoret kyseenalaistavat myös vapaa-ajan aktiviteeteista tiedottamisen. Hanketoiminnalla on pyritty vastaamaan tarpeeseen (esim. koulujen harrasteryhmät).

Vanhusväestö kokee myös jäävänsä liian vähälle huomioinnille. Kaupungin tulisi edistää vanhuspalveluiden lisäämistä terveyden edistämisen näkökulmasta. Ajanviettopaikat vanhuksille ovat järjestetty epätasaisesti keskittyen vain keskustan alueelle. Vanhusten sosiaalistumiseen tulisi kaupungin kannustaa tarjoamalla sille paremmat puitteet.

8 KESKEISIMMÄT HAVAINNOT

Vuoden 2021–2022 työohjelman kuulemisten ja annettujen selvitysten sekä tarkastuslautakunnan omien havaintojen perusteella tarkastuslautakunta pyytää toimialoilta selvitykset, lausunnot ja kannanotot seuraavista asioista:

Kaupunginhallitus ja -valtuusto

Tarkastuslautakunnan havainnot: Tarkastuslautakunta toteaa, että Kemin kaupunki työnantajana on sitoutunut täten sekä työturvallisuuden ja –terveyden sekä työhyvinvoinnin kehittämiseen. Kemin kaupunki on ensimmäisenä kaupunkina Suomessa saanut ISO45001:2018 Työterveys- ja työturvallisuussertifikaatin. Tarkastuslautakunta pitää tätä pitkäjänteisen työn merkinä ja haluaakin kiittää kaikkia työhön osallistuneita työntekijöitä. Ohjatkoon standardi jatkossakin turvallisempaan työyhteisöön kaikissa Kemin kaupungin työpisteissä.

Osallistava budjetointi on erittäin tärkeä mahdollisuus kuntalaisille tuoda esille heille tärkeitä investointikohteita. Täten kaupunginhallitus on myös osallistanut kuntalaisia kaupungin kehittämiseen.

Tarkastuslautakunta painottaa kaupunkipalvelututkimuksen tuovan esille tärkeitä huomioita, miten kuntalaiset kokevat kaupungin tarjoamat palvelut. Tutkimuksen tuloksissa esille nousseet seuraavat ongelmakohdat toivotaan toimielimien jatkossa huomioivan toimintaa suunniteltaessa.

Tarkastuslautakunta mainitsee, että kaupunginhallitus ja sosiaali- ja terveyslautakunta ovat ryhtyneet toimenpiteisiin jo aikaisemminkin todettujen puutteiden korjaamiseksi perustamalla Mehiläinen Länsi-Pohja Oy:n palvelutuotannolle seurantaryhmän.

Tarkastuslautakunta esittää huolen Mehiläinen Länsi-Pohja Oy:n Kemin kaupungille tuottamien palveluiden toteutumisesta tilaajan, eli Kemin kaupungin, kanssa laaditun sopimuksen mukaisesti. Lisäksi tarkastuslautakunta toivoo tarkempaa tilastointia myös talouden kannalta sopimuksen osalta. Kustannusten seuranta on päättäjille annettujen tietojen perusteella mahdotonta.

Strategisten toimenpiteiden taloudellista vaikuttavuutta tulee jatkossa kehittää. Toimenpiteiden toteuma-aste on hyvällä tasolla, mutta taloudellinen vaikuttavuus jää heikoksi – alijäämäkehitys jatkuu.

Elinvoimalautakunta (Tekninen lautakunta, kaavoitus- ja tonttiasiat & ympäristöjaosto)

Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset:

Tarkastuslautakunta haluaa kiittää erityisesti äkillisen rakennemuutoksen kanssa työskennelleitä nopeasta reagoinnista ja tuloksellisesta yhteistyöstä alueen muiden kuntien ja toimijoiden kanssa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että toimivan ja kaikki kuntalaiset hyvin tavoitettava tiedottaminen on haastavaa. Se on myös poikkihallinnollista ja tukee onnistuessaan kaikkia osapuolia.

Esteettömyys ja saavutettavuus liittyvät vahvasti myös elinvoimalautakunnan alaisuuteen. Tarkastuslautakunta toivoo investointisuunnitelmaa tehtäessä arvioitavan erityisesti kaupunkistrategian *Sujuva arki*-päämäärä huomioiden.

Esteettömyys ja saavutettavuus ovat olleet useissa tehdyissä toimenpiteissä tavoitteena, silti erityisesti ikäihmisille tarjotuissa palveluissa on paljon huomioitavaa niiden osalta. Tarkastuslautakunta toteaa, että esimerkiksi selkokieliisyys, aistivammaisten huomioiminen, liikuntavammaisten kuuleminen erilaisissa tilasuunnitteluissa lisäisi kaikkien kuntalaisten turvallisuutta ja viihtyvyyttä. *Millaisiin toimenpiteisiin lautakunta on näiltä osin ryhtynyt ja millaisia suunnitelmia on tulevaisuuden palveluiden kehittämisessä otettu huomioon?*

Hyvinvointilautakunta (Koulutuslautakunta ja kulttuurilautakunta)

Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset: Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota hyvinvointitoimialan kokouspöytäkirjoissa erityisesti lasten- ja nuorten pahoinvoinnin huolestuttavaan tilanteeseen. Yhä nuoremmat lapset voivat huonosti. Tämä näkyy niin kouluissa kuin myöskin yleisesti, yleisenä nuorten pahoinvointina lieveilmiöineen. Perusopetukseen oli tarvetta lisätä Hepolan koululle kuntouttavan opetuksen ryhmä 1-3 luokan oppilaille lukuvuodeksi 2021-2022. *Tarkastuslautakunta pyytää hyvinvointilautakunnalta ja kaupunginhallitukselta selvitystä, millaisiin toimiin nykyisessä taloudellisessa tilanteessa on mahdollista ryhtyä nuorten ja lasten hyvinvoinnin parantamiseksi. Miten kaupungin nykyisessä taloudellisessa tilanteessa tehdyt ratkaisut vaikuttavat mahdollisuuden parantaa nuorten ja lasten hyvinvointia?*

Onko hyvinvointilautakunta ja kaupunginhallitus arvioineet millaisia kustannuksia syntyy, kun lasten ja nuorten pahoinvointi kasvaa. Onko henkilöstöresursseissa huomioitu riittävästi nuorten lisääntynyt pahoinvointi?

Perusturvalautakunta (Sosiaali- ja terveyslautakunta)

Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset: Koronan aiheuttama poikkeustila on työllistänyt terveydenhuollon henkilöstöä vuoden aikana. *Onko kartoitettu henkilöstön työtaakkaa ja jaksamista vuoden 2021 aikana? Lisäksi tarkastuslautakunta haluaa tietää, miten perusturvalautakunta on varautunut sijaisten saatavuuteen loma-aikoina?*

Ympäristölautakunta (Tekninen lautakunta)

Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset:

Tarkastuslautakunta toteaa, että ympäristötoimiala on pyrkinyt ottamaan kiitettävästi huomioon kaupunginvaltuuston asettamat strategiset päämäärät huomioiden kaupungin asukkaiden tarpeet ja kaupungin heikon taloustilanteen.

Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää erityistä huomiota korjausvelkahankkeiden seurannan sisältöön, keston sekä seurannasta tiedottamiseen.

Miten ostopalveluiden laadunseuranta on järjestetty? Onko esimerkiksi käyttäjien palautteen antamiseen sujuvat reitit, ja mitä muita keinoja laadun valvontaan on mahdollisesti käytettävissä?

Henkilöstön edustajien kuuleminen

Tarkastuslautakunnan havainnot ja kysymykset:

Henkilöstön edustajien viesti ei vastaa henkilöstökyselyn tuloksia.

Esiin nousseita ongelmia ovat mm.:

- ”ei uskalleta tehdä työsuojeluilmoituksia ”
- ”epäasiallinen kohtelu esim. esimies-alainen –keskusteluissa”
- ”Kiusaamistilanteita”
- ”Toivotaan tasapuolista ja oikeudenmukaista kohtelua”

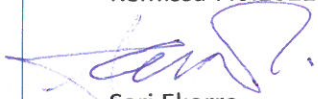
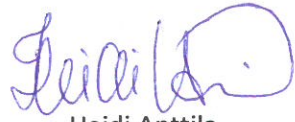
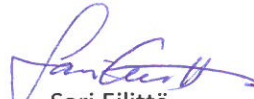
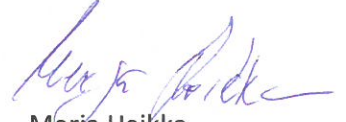
Tarkastuslautakunta haluaa selvityksen henkilöstöosastolta ja lautakunnilta, miten näihin esiintuotuihin epäkohtiin reagoidaan?

9 TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KAUPUNGINVALTUUSTOLLE

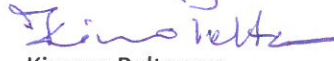
Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2021 Kemin kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että valtuusto pyytää kertomuksessa julkituoduista havainnoista vastaukset tulosalueilta niin, että ne voidaan käsitellä kaupunginhallituksessa 26.9.2022 mennessä. Kaupunginhallituksen odotetaan ottavan kantaa kattavasti koko arviointikertomuksen sisältöön tulosalueiden kannanottojen lisäksi. Kaupunginhallituksen käsittelyn jälkeen vastaukset tulee toimittaa tiedoksi kaupunginvaltuustolle ja tarkastuslautakunnalle, joka tarpeen mukaan voi vielä pyytää tarkennusta kannanottoihin.

Tarkastuslautakunta kiittää kaupungin johtoa, koko henkilökuntaa sekä lautakunnassa vierailleita asiantuntijoita hyvin sujuneesta yhteistyöstä.

Kemissä 7.6.2022

Sari Ekorre
puheenjohtaja

Heidi Anttila
jäsen

Sari Eilittä
jäsen

Merja Heikka
jäsen

Mauri Jaakkonen
jäsen

Petri Kittilä
jäsen

Kimmo Peltonen
jäsen

Janne Saarijärvi
varajäsen

LÄHTEET

Kemin kaupungin Toimintakertomus ja tilinpäätös 2021.

Kemin kaupungin talousarvio 2021 ja taloussuunnitelma 2019–2022.

Suomen Kuntaliitto. Kuntatalous selvisi vahvana toisesta koronavuodesta, mutta rakenteelliset ongelmat ovat ratkaisematta 2021. Saatavilla 15.5.2022. <https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2022/kuntatalous-selvisi-vahvana-toisesta-koronavuodesta-mutta-rakenteelliset-ongelmat>

Arviointikertomuksen Kemi-aiheiset kuvitukset koulun lähiympäristöstä ovat piirtäneet Sauvosaaren koulun SaukkiArts -harrasteryhmä:

Musab Abdullahi (s. 14 kuva), Diina Bekkari (s.10 kuva), Lumi Chazalmartin (s. 8 kuva), Hilla Kyllästinen (s. 3 kuva), Mikael Knuuti (s. 36 kuva vasemmalla), Ella Kåhlman (s. 13 kuva), Vellamo Kähkönen (s. 16 kuva), Karoliina Lohiniva (s. 32 kuva), Lotta Luukkonen (kansikuva), Hilla Miettunen (s. 36 kuva keskellä), Siiri Stenberg (s. 25 kuva) ja Amjad Tuck (s. 36 kuva oikealla), ohjaajana Katariina Ranki

